

Island
Liechtenstein
Norway

**Active
citizens fund**

Cum relatăm despre abuzurile sexuale care implică minori?

Ghid pentru jurnaliști

Proiect derulat de:

World Vision
ROMÂNIA

 VeDem Just
Asociația Voci pentru Democrație și Justiție

eCPAT
Norge

Partenerii ghidului
„Cum relatăm despre abuzurile sexuale care implică minori”

Facultatea de Jurnalism
și Științele Comunicării
Universitatea din București

Consiliul Național al Audiovizualului

**Ghid pentru jurnaliști realizat de
World Vision România și VeDem Just**

Data publicării: iunie 2023

Editor: Andreea Bujor & Florinela Iosip & Cristi Danileț

Cuprins

Introducere: <i>Contextul realizării ghidului (date statistice despre abuzuri sexuale privind minorii și webinare organizate de World Vision România pentru jurnaliști)</i>	04
Aspecte etice pe care jurnaliștii ar trebui să le integreze în documentările și relatările despre minorii abuzați: <i>de la protejarea victimei, la responsabilizarea comunității și evitarea limbajului senzaționalist</i>	06
Practici recomandate pentru jurnaliștii care publică materiale despre minorii abuzați: de la anonimizare la tehnici de interviu	08
Psihologia abuzatorului: <i>Putem schimba optica de la „cum să protejăm victima” la „cum să protejăm”?</i>	13
Întrebări <i>pe care le recomandăm jurnalistului dacă lucrează la un material despre abuzuri sexuale cu minori</i>	14
Mini-îndrumar juridic pentru jurnaliști: <i>Legislația care reglementează formele de violență și tipurile de abuz sexual, respectiv normele de prezentare a știrilor în mediul audio-vizual</i>	15
Resurse pentru jurnaliști	21

Introducere

Presa abundă de știri privind abuzurile împotriva minorilor: de la loviri, la infracțiuni sexuale și omor. Într-o singură lună sunt relatate de către presa națională și locală între 10 și 15 cazuri de copii abuzați sexual¹. Aceste știri privesc doar abuzurile care ajung în justiție, realitatea abuzurilor sexuale fiind mult mai răspândită.

În anul 2022, mai mult de un sfert dintre elevii de gimnaziu și liceu din programele World Vision România au declarat² că li s-a cerut fotografii nud, dar și că le-au fost trimise astfel de fotografii. În același timp, peste 17% dintre adolescenți spun că, la școală, au fost atinși într-un mod care i-a făcut să se simtă inconfortabil - în cele mai multe cazuri de către colegi. Întrebați de situațiile de abuz sexual cu care s-au confruntat în general, nu doar în spațiul școlar, 51% au avut de-a face cu priviri insistente asupra corpului lor. 22% au fost atinși fără să fie de acord, iar 21% au fost urmăriți pe stradă.

Un alt sondaj, realizat de aceeași fundație, despre abuzurile online de tip revenge porn și grooming asupra adolescenților³ arată că:

- Peste **o treime (35.6%)** au primit mesaje online, cu tentă sexuală, nedorite;
- **Doi din zece** au primit, în online, solicitări de a se implica în interacțiuni de tip sexual;
- **Unu din trei adolescenți (33.5%)** are un coleg de școală ori un prieten care a fost amenințat cu pornografia din răzbunare sau căruia i-au fost distribuite imagini nud cu el fără să-și dea acordul.

În ultimii opt ani, **1.885 de fete și 202 băieți** au fost victime ale infracțiunilor de viol, agresiune sexuală sau act sexual cu un minor, în care autorul era un membru de familie. Alte date indică o creștere cu o cincime a numărului de minori violați într-un singur an și triplarea numărului cazurilor de pornografie infantilă de la un an la altul⁴.

¹ Dintr-o monitorizare de presă realizată de asociația VeDem Just, rezultă că doar în luna martie 2023 au fost prezentate publicului 11 cazuri în care minorii au fost agresori, respectiv 28 de cazuri în care minorii au fost victime. Cele mai multe cazuri îndreptate contra minorilor sunt cele privind abuzuri sexuale, cel mai revoltător fiind al unei minore violate de tatăl și frații săi, cu acordul mamei. În total, au fost identificate dintre care 31 știri de presă sau reportaje se referă la minori violați, exploatați sexual ori traficați. Detalii la <https://vedemjust.ro/presa-minori>.

² Cercetarea „Violența sexuală asupra minorilor” realizată de fundația World Vision România, printr-un chestionar online, în cadrul proiectului JUSTinACT - Justiție, acțiune socială și consolidarea capacității civile pentru combaterea abuzului sexual asupra copiilor. La acest sondaj au răspuns 691 de adolescenți: 69.6% rural, 30.4% urban, respectiv 77.6% din liceu și 22.4% din gimnaziu. Comunicat de presă din 11 oct. 2022, disponibil la <https://t.ly/b2Wv>.

³ World Vision România, studiu la care au răspuns 603 adolescenți.

⁴ Date culese de asociația VeDemJust, comunicat din data de 4 mai 2023 disponibil la <https://vedemjust.ro/lansare-justinact>.

În acest context, fundația World Vision România, în parteneriat cu Consiliul Național al Audiovizualului și cu Facultatea de Jurnalism și Științele Comunicării a Universității din București a realizat, în perioada martie-aprilie 2023, șase webinare cu experți din domeniul media, psihologiei, sociologiei, criminologiei și al egalității de gen despre cum ar trebui jurnaliștii să relateze despre cazurile de abuz sexual cu minori. La aceste webinare s-au înscris peste 100 de jurnaliști din presa națională, locală și din Republica Moldova.

Pe această cale, le mulțumim specialiștilor care au ținut aceste webinare: judecătorul **Cristi Danileț**, **Mihaela Voicu** (specialist protecția copilului în cadrul Fundației World Vision România), **Dan Rusu** (lector în criminologie la Birmingham City University), **Domnica Petrovai** (psiholog clinician și psihoterapeut, fondatoarea companiei Mind Education), **Gelu Duminică** (sociolog, directorul Fundației Agenția de Dezvoltare Comunitară "Împreună"), **Mircea Toma** (fost jurnalist, membru al Consiliului Național al Audiovizualului) și **Oana Băluță** (conferențiar universitar la Facultatea de Jurnalism și Științele Comunicării a Universității din București).

În urma desfășurării acestor webinare și a sondajelor realizate de World Vision România, fundația a realizat Ghidul „Cum relatăm despre abuzurile sexuale cu minori?” în colaborare cu asociația VeDem Just. Acesta se adresează jurnaliștilor, studenților la jurnalism și altor persoane care doresc să relateze în spațiul public despre cazurile de abuz sexual împotriva minorilor.

„Abuzurile sexuale asupra copiilor constituie un subiect extrem de sensibil, care necesită o dedicare specială din partea jurnaliștilor din punct de vedere al eticii profesiei, dar și al respectării demnității victimei. Rolul jurnalistului este de a informa publicul, dar, în același timp, este imperativ să protejăm identitatea și demnitatea victimelor minore. Ne dorim ca acest ghid, dedicat în special jurnaliștilor, să ajute la prezentarea în spațiul public a unei teme atât de complexe și de dureroase într-un mod cât mai responsabil”,

a declarat Mihaela Nabăr,
director-executiv World Vision România.

Aspecte etice pe care jurnaliștii ar trebui să le integreze în documentările și relatările despre minorii abuzați

Demontarea miturilor despre violența sexuală.

În unele situații, în abuzurile sexuale cu copii, titlurile sunt dominate de “atacurile străinilor”. În realitate, **majoritatea victimelor sunt de fapt agresate de un adult pe care îl cunosc și în care au încredere**, inclusiv membrii familiei. (Women’s Center for Health Matters).

Evitarea limbajului senzaționalist.

Ne limităm la o raportare obiectivă și bazată pe fapte. Violența sexuală nu este reprezentată de cazuri excepționale, ci este un fenomen structural, răspândit la toate nivelurile societății românești și nu numai (în acest sens, puteți folosi statistici naționale și, dacă este cazul, internaționale privind abuzul sexual). Evitați să intrați în descrieri care mută focusul de pe empatia pentru victimă asupra detaliilor care doar șochează și retraumatizează victima. Un alt motiv pentru evitarea senzaționalismului (ex: termeni precum “monstrul”) este pentru a nu descuraja agresorii să caute ajutor în scopul de a se trata.

Nu uităm de responsabilitatea colectivă.

Dincolo de expunerea agresorului, **este important să chestionăm și ce a făcut comunitatea pentru a preveni un abuz: autoritățile locale, școala, familia, vecinii etc.** De asemenea, putem relata ce ar fi trebuit să facă aceștia - analizăm legislația, realizăm interviuri cu experți din domeniul protecției copilului. Prin promovarea ideii de responsabilitate colectivă, reiterăm pentru alte victime că fiecare adult din jurul unui copil este responsabil pentru siguranța minorului și că acesta poate cere ajutor.

Abuzul sexual abordat și dintr-o perspectivă intersecțională.

Este important să înțelegem că fiecare dintre noi are apartenențe care ne pot vulnerabiliza mai mult sau mai puțin în fața oricărui tip de abuz: de la culoarea pielii, clasa socială, statutul financiar, dacă locuim în mediul urban sau rural, gradul de dizabilitate sau dacă aparținem unei minorități etnice sau de altă categorie.

Includem informații despre prevenire și intervenție.

Oferim informații despre resursele naționale și locale, inclusiv locurile în care supraviețuitorii pot merge pentru ajutor, linii telefonice și contacte de consiliere.

Nu învinovățim victima!

Evităm încadrarea poveștilor într-un mod care implică responsabilitate din partea victimei sau care afectează credibilitatea victimei. Nu folosim un limbaj care să sugereze că a existat consimțământ între un copil și un adult în timpul actului sexual precum relație, cuplu, amor, flirt etc.

Înțelegem contextul în care a fost oferit consimțământul. Ce este un consimțământ valid și ce reguli trebuie să respecte?

Consimțământul, din punct de vedere moral, trebuie să respecte trei condiții din partea persoanei care îl oferă:

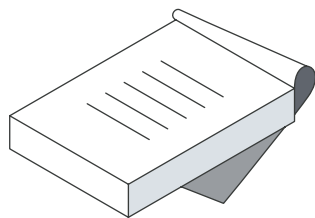
- 1 **Trebuie să fie oferit voluntar:** este voluntar consimțământul când îl oferi sub amenințare, intimidare?
- 2 **Persoana trebuie să fie informată:** cantitate adecvată de informații pentru a exprima un consimțământ valid.
- 3 **Persoana să fie competentă:** trebuie să aibă capacitatea mentală să înțeleagă ceea ce face. Persoana trebuie să fie competentă decizional pentru a avea consimțământ valid.

! *Din punct de vedere legal, consimțământul oferit de un minor sub 16 ani, pentru a întreține relații sexuale, nu este valid.*

"Consimțământul sexual poate fi oferit doar de o persoană care are capacitatea să o facă, este informată prin cunoașterea aspectelor importante pe care le implică actul asupra căruia a consimțit și trebuie să fie oferit fără constrângeri."
voluntar (Băluță, 2020*)

* Băluță, Oana, 2020, Despre consimțământul sexual: abordări etice și analize contextuale în Miroiu, Adrian; Cutaș, Ecaterina; Volacu, Alexandru (eds.), 2020, Teme actuale de etică publică, editura Polirom, Iași

Practici recomandate pentru jurnaliști

1 • Jurnaliștii trebuie să evite dezvăluirea identității victimei unui abuz sexual, indiferent de vârsta sa.

a *Evitați să dezvăliți informații care ar putea identifica victima sau familia acesteia*, cum ar fi numele acestora, adresa, școala sau alte asemenea informații personale. De exemplu, se poate spune că victima locuiește într-un sat sau oraș din județul Iași, fără a se menționa numele localității;

b *Nu publicați fotografiile sau filmulețele care ar putea identifica victima sau locul în care trăiește*, nici mesaje și imagini online, nefiltrate, care pot contribui la identificarea minorului;

c Chiar dacă identitatea victimei unui abuz sexual a fost dezvăluită publicului de un alt jurnalist, a fost găsită pe Portalul Instanțelor sau poate a fost dezvăluită chiar de victima însăși, *jurnaliștii trebuie să evite publicarea numelui pentru a nu o revictimiza*.⁵

2 • Jurnaliștii trebuie să verifice adevărul și exactitatea faptelor, precum și să confirme orice informații înainte de publicare. Atunci când verifică informațiile, jurnaliștii ar trebui să ia în considerare următoarele aspecte:

a *Verificați sursa informației*, dacă aceasta este credibilă și de încredere. Evitați să publicați informații de la surse anonime sau care nu sunt verificabile;

b *Confirmați acuratețea a ceea ce are de spus copilul*, fie cu alți copii, fie cu adulți apropiați de copil;

c *Evitați să fiți folosit de adulții implicați* care ar dori ca în materialul dumneavoastră să prevaleze exclusiv interesele lor;

d *Verificați corectitudinea faptelor și confirmați informațiile din mai multe surse*. În acest scop, puteți apela la purtătorii de cuvânt ai DGASPC, Poliției, Parchetului sau instanței de judecată. Consultați experți în domeniul abuzului sexual asupra minorilor, cum ar fi avocați sau ONG-ști. Rețineți că un magistrat nu poate comenta în public un caz aflat în derulare, nici dacă este încredințat spre instrumentare unui coleg de al său.

⁵ „Victimizarea secundară” este victimizarea care are loc nu ca rezultat direct al infracțiunii, ci ca urmare a răspunsului instituțiilor publice sau private și al altor persoane față de victimă.

3 · Când jurnaliștii vorbesc cu victima unui abuz sexual, aceasta trebuie tratată cu respect. Pentru documentarea temeinică a unui caz, mai ales dacă el nu a ajuns la cunoștința organelor judiciare, jurnaliștii pot sta de vorbă cu victima sau familia sa. Pentru a evita provocarea unui impact negativ, iată câteva recomandări:

- a** *Asigurați-vă că atât copilul, cât și părintele/tutorele, știu că vorbesc cu un reporter.* Explicați scopul interviului și cum va fi el utilizat. Informați victima și apropiații ei când va apărea materialul pentru a minimiza impactul psihologic ce va exista imediat după ce povestea va deveni publică;
- b.** *Nu exploatați vulnerabilitatea copilului sau a adultului* în momente de traumă sau de mâhnire. Chiar dacă victima a ajuns la vârsta adultă și au trecut mai mulți ani de la abuz, asigurați-vă că poate suporta șocul dezvăluirii publice a poveștii sale;
- c.** *Obțineți permisiunea – de preferat, în scris – pentru discuții și luarea de imagini.* Blurați chipul, mascați fotografiile folosind siluete, umbre sau fețe întunecate natural. De asemenea, puteți să modificați vocea victimei. Nu fotografiați semnele distinctive (unice) care ar putea dezvălui identitatea victimei;
- d** Înainte de a începe interviul, *asigurați-vă că victima este pregătită să vorbească despre experiența sa* și că ea este într-un mediu sigur și confortabil;
- e** În timpul interviului, *copiii și adulții sunt îmbrăcați adecvat* și nu stau în poziții sugestive din punct de vedere sexual;
- f** *Nu cereți copiilor să relateze sau să întreprindă acțiuni care nu fac parte din experiențele lor personale;*
- g** *Respectați limitele fizice și psihice ale victimei*, nu o presați pentru a obține informații;
- h** *Evitați întrebările, atitudinile sau comentariile care judecă victimele;*
- i** *Evitați, de asemenea, întrebările sau detaliile care ar putea duce la victimizarea secundară a victimei*, adică acelea privind detalii intime sau dureroase ale experienței victimei, care ar putea fi traumatizante;
- j** Dacă victima sau apropiații ei prezintă semne de vulnerabilitate emoțională în timpul interviului sau după publicarea poveștii, *ascultați, oferiți sprijin și timp* pentru ca aceasta să-și revină.

4 • Jurnalii trebuie să acorde o atenție deosebită limbajului folosit în articolul de presă.

- a** Atunci când relați despre o infracțiune, *folosiți corect termenii din Codul Penal* pentru a evita posibile confuzii între infracțiuni, dar, mai important, pentru a nu diminua din gravitatea abuzului;
- b** *Acordați o atenție deosebită modului în care publicul va percepe informațiile furnizate*, mai ales că este vorba de aspecte ale vieții intime. Evitați să speculați prea mult sau să exagerați situația. Evitați să creați senzaționalism în articolul scris;
- c** *Evitați termeni sau expresii care să sugereze că victima ar fi în vreun fel responsabilă pentru abuzul sexual sau că victima ar fi putut evita situația;*
- d** *În cazul în care abuzul este urmat de fuga de acasă, infracțiuni minore, auto-agresiune ori sinucidere, evitați să catalogați aceste fapte drept „copilării”, provocând astfel efecte de sugestie sau emulație;*
- e** În schimb, *concentrați-vă asupra agresorului și pe modul în care acesta poate fi tras la răspundere pentru faptele sale;*
- f** Ca entitate privată, nu puteți fi obligat să respectați prezumția de nevinovăție pe parcursul procesului penal. Dar, pentru corecta informare a publicului și evitarea unei răspunderi a dvs. pentru calomnie, este recomandat să folosiți termeni precum „suspect” sau „inculpat” când vorbiți de persoana cercetată sau judecată penal, respectiv timpul condițional optativ când faceți referire la faptă (*de exemplu, „X este cercetat pentru că ar fi comis o infracțiune de viol asupra unui minor, vecin cu el” în loc de „X este un violator” sau „X a comis un viol”*);
- g** Când cazul a fost soluționat definitiv de justiție (după calea de atac a apelului), nu mai este necesară folosirea unor termeni incerti cu privire la infracțiune sau la abuzator. Drept urmare, folosim termeni sau apelative precise: *„X este violator”, „X a fost găsit vinovat de viol” sau „X a fost condamnat pentru viol”*. În acest caz, se poate publica numele său.

5 • Jurnaliștii pot relata și aspecte adiacente abuzului. Puteți scrie, de exemplu:

- a** dacă victima a cerut și primit compensații din fondul bănesc special existent la tribunal;
- b** dacă bunurile inculpatului au fost puse sub sechestru;
- c** cât a durat de la data comiterii presupusei fapte până la data sesizării instituțiilor sau cât a durat procesul penal;
- d** ce probe s-au folosit în dosarul cauzei: relatări de martori, mesaje trimise între cei implicați, fotografiile sau filmări, constatare medico-legală.

6 • Relatarea poate fi extinsă dincolo de caz. Puteți contribui fundamental la promovarea problemelor copiilor și drepturilor copilului. Așadar, în articolul dvs., pe lângă abuzul care v-a fost adus la cunoștință, este recomandat să folosiți informații de context pentru a arăta amploarea fenomenului. despre ce anume puteți scrie.

- a** *despre instituțiile responsabile pentru protecția minorilor și despre procedurile de sesizare ale DGASPC-urilor* (în cazul oricărui abuz comis de un minor cu vârsta sub 14 ani sau asupra unui minor)⁶ sau poliției ori parchetului (în cazul unui abuz fizic sau sexual comis de un minor cu vârsta peste 14 ani sau asupra unui minor)⁷. Se va reaminti numărul de telefon 119 (valabil pentru orice abuz asupra unui minor), respectiv 112 pentru comiterea unor fapte penale sau pentru persoane aflate în pericol;
- b.** *despre durata proceselor* pentru tragerea la răspundere a abuzatorilor, durata pedepselor sau despre practica neunitară a judecătorilor;
- c** *statisticile disponibile* cu privire la violența domestică, violența sexuală, traficul de persoane, delincvența juvenilă;
- d** *necesitatea cunoașterii drepturilor, a unei minime educații juridice și sexuale;*
- e** *responsabilitatea colectivă.*

⁶ Obligatorie pentru cei care lucrează cu minorii, facultativă pentru ceilalți (potrivit Legii nr. 272/2004).

⁷ Obligatorie pentru orice persoană care află, a văzut sau a auzit de cazul unui minor abuzat sexual ori traficat (potrivit Codului penal).

7 • Cazul trebuie urmărit până la final.

Presă este interesată de momentul de debut al unei anchete judiciare: când s-a depus plângerea sau când a fost reținut suspectul ori arestat inculpatul. Interesul însă scade pe măsură ce se derulează procesul. Puține dintre cazurile analizate urmăresc hotărârile finale ale instanțelor. În alte cazuri, acestea sunt prezentate în presă după săptămâni sau chiar luni de la adoptarea lor. Așadar, recomandăm urmărirea cazului până la finalizarea procesului și înștiințarea publicului cu privire la hotărârea definitivă, preluată de pe portalul instanțelor⁸.

8 • Sunteți responsabili de ceea ce scrieți și postați, dar și de ceea ce comentează alții la postările dvs.

a Evitați să difuzați informații false sau defăimătoare. Dacă informația prezentată se dovedește în final ca nefundată (suspectul este nevinovat, victima a mințit), nu vi se poate imputa nimic dacă ați respectat deontologia profesională (ați citat un oficial sau victima însăși, ori ați prezentat punctul de vedere al suspectului). Pe de altă parte, în caz de calomnie, sunteți pasibil de sancțiuni. Potrivit Codului Civil, puteți fi obligat să publicați un drept la replică, să vă cereți scuze, să plătiți daune morale, să eliminați de pe site articolul de presă, să anonimiți anumite nume, să publicați în presă hotărârea de sancționare împotriva dvs, pe cheltuiala proprie;

b Fiți atenți la comentariile care apar pe site-ul organizației de presă unde ați publicat articolul. La data de 16 iunie 2015, Marea Cameră a CEDO a stabilit în cauza Delfi c. Estoniei că portalurile de știri pe internet sunt responsabile dacă nu iau măsuri pentru a elimina fără întârziere comentariile vădit ilegale după publicarea lor, chiar și în absența notificării de către presupusa victimă sau de către terți.

c Fiți atent la comentariile care apar pe contul dvs de socializare online unde ați publicat articolul sau unde faceți trimitere la acesta. La data de 15 mai 2023, aceeași Mare Cameră a CEDO a decis în cauza Sanchez c. Franței că titularul unui cont pe o rețea de socializare poartă răspunderea pentru comentariile făcute la postările sale de către cititori.

⁸ Disponibil la <https://portal.just.ro>

Psihologia abuzatorului

Aspecte pe care jurnaliștii le pot integra în relatarea lor despre abuzatori au fost recomandate de **Dan Rusu**, lector în criminologie la Birmingham City University. Există mai multe teorii care încearcă să explice cauzele comportamentului abuziv și violent la adresa minorilor și nu numai. Acest subiect se află în continuare dezbateri în spațiul academic, dar există o serie de pre-condiții și interacțiuni de factori care influențează agresorii:

- **Factori biologici** (perturbări neuronale, pre și post-natale);
- **Distorsiuni Cognitive;**
- **Lipsa Empatiei** (lipsa recunoașterii emoțiilor și perspectivelor celorlalți, precum și a replicării emoțiilor)
- **Deficit de intimitate** (probleme de atașament nesecurizat, incapacitatea de a crea legături de intimitate normale, singurătate, influente sociale negative, identificare emoțională cu persoane minore).

*Conform teoriei **Modelul Vieții Bune (Ward și colegii)**, cu toții avem același nevoi care produc o viață de calitate, o viață bună (nevoi primare). Această teorie vorbește despre 11 nevoi primare principale.*

1. **Bunăstare și sănătate**

2. **Cunoaștere** (cât de informați suntem)

3. **Recreere și joacă** (hobby-uri, ritual)

4. **Posibilitatea de excelare într-o activitate**

5. **Autonomie** (capacitatea de a lua decizii)

6. **Liniște interioară** (lipsa stresului, etc)

7. **Relaționare** (inclusiv intimă, romantică, sau familială)

8. **Comunitate** (capacitatea de a fi conectat la grupuri sociale)

9. **Spiritualitate** (găsirea unui scop în viață)

10. **Plăcere** (satisfacția oferită de experiențe plăcute)

11. **Creativitate** (posibilitatea de exprimare)

Întrebări pentru jurnaliștii care lucrează la un material despre abuzuri sexuale cu minori:

La ce se poate aștepta victima după ce va apărea articolul?

Dacă cineva ar dori să găsească sau să facă rău copilului abuzat, ar putea să-i fie de folos informația furnizată de mine?

Cum se va simți victima când va citi articolul?

Redau informații sau citate care pot justifica abuzul sau care decredibilizează victima?

Folosc expresii stereotipice privind violența, agresorii, victimele?

Dacă un adult vorbește în numele copilului, cât de îndreptățit este acesta?

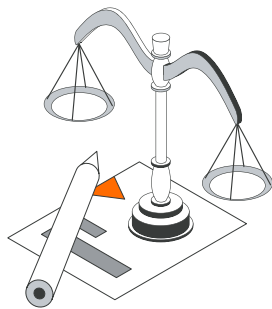

Pe parcursul acordării consimțământului verbal sau scris, înțelege persoana interviuată scopul și modul în care interviul va fi folosit?

Dezvălui detalii care nu sunt relevante pentru informare, ci doar retraumatizează victima?

Mini-îndrumar juridic pentru jurnaliști

A • Definiții

• **Copil:** persoana care nu a împlinit vârsta de 18 ani și nici nu a dobândit capacitatea deplină de exercițiu (art. 4 lit. a) din Legea nr. 272/2004⁹);

• **Forme de violență:** Principalele forme de violență asupra copilului sunt: abuzul, neglijarea, exploatarea și traficul de copii (art. II.2.1 din Metodologie¹⁰);

• **Abuz asupra copilului:** orice acțiune voluntară a unei persoane care se află într-o relație de răspundere, încredere sau de autoritate față de minor, prin care sunt periclitată viața, dezvoltarea fizică, mentală, spirituală, morală sau socială, integritatea corporală, sănătatea fizică sau psihică a copilului, și se clasifică drept abuz fizic, emoțional, psihologic, sexual și economic (art. 94 alin. (1) din Legea nr. 272/2004);

• **Abuz sexual:** implicarea unui copil sau a unui adolescent minor dependent și imatur din punctul de vedere al dezvoltării psihosexuale în activități sexuale pe care nu este în măsură să le înțeleagă, care sunt nepotrivite pentru vârsta sa ori pentru dezvoltarea sa psihosexuală, activități sexuale realizate în urma constrângerii, manipulării ori care transgresează tabuurile sociale legate de rolurile familiale; aceste activități includ, de regulă, contact fizic, cu sau fără penetrare sexuală (art. II.2.1 pct. A lit c) din Metodologie). În această categorie pot intra:

- molestarea sexuală, expunerea copilului la injurii sau limbaj cu conotație sexuală, precum și atingerea copilului în zonele intime, indiferent de vârsta copilului;
- situațiile care duc la satisfacerea nevoilor sexuale ale unui adult sau ale unui alt copil care se află într-o poziție de responsabilitate, putere ori în relație de încredere cu copilul victimă;
- atragerea sau obligarea copilului la acțiuni de natură sexuală;
- expunerea copilului la materiale pornografice sau furnizarea de astfel de materiale acestuia etc.;
- căsătoria timpurie sau logodna copiilor care implică relații sexuale;
- mutilarea genitală;
- hărțuirea sexuală la locul de muncă, pentru minorii care lucrează.

⁹ Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului.

¹⁰ Metodologia-cadru privind prevenirea și intervenția în echipă multidisciplinară și în rețea în situațiile de violență asupra copilului și de violență în familie, aprobată prin HG nr. 49/2011.

- **Violența sexuală** ca formă a violenței domestice: agresiune sexuală, impunere de acte degradante, hărțuire, intimidare, manipulare, brutalitate în vederea întreținerii unor relații sexuale forțate, viol conjugal (art. 4 lit. d) din Legea nr. 217/2003¹¹); comentarii degradante la adresa victimei, atingeri neplăcute și diverse injurii în timpul sau în legătură cu actul sexual, incluzând și violul marital (art. II.2.1 partea a doua din Metodologie);

- **Exploatarea sexuală a copiilor**: practică prin intermediul căreia o persoană, de regulă un adult, obține o gratificație sexuală, un câștig financiar sau o avansare, abuzând/exploatând sexualitatea unui copil, încălcând drepturile acestuia la demnitate, egalitate, autonomie și bunăstare fizică și psihică; exemple: prostituția, turismul sexual, comerțul cu căsătorii (inclusiv prin poștă), pornografia¹², striptease-ul (art. II.2.1 pct. C lit a) din Metodologie);

- **Consecințele produse de abuzul sexual**: Abuzul sexual este deseori recunoscut prin comportamente autoagresive, depresii, pierderea stimei de sine și comportament sexual inadecvat vârstei copilului. Severitatea impactului este cu atât mai mare cu cât abuzul are o durată și intensitate mai mari, cu cât copilul este mai mare ca vârstă, dacă există o componentă de premeditare, amenințare, coerciție, sadism etc. (art. III.3.1 pct. C din Metodologie).

- **Grooming**: mod de acțiune prin care o persoană cu înclinații pedofile pregătește transferul relației cu un minor de pe ecranul calculatorului în lumea reală, în scopul săvârșirii față de acel minor a unei infracțiuni privind viața sexuală (definiție OMS în Glosarul din Metodologie).

B • Fapte ilegale privind viața sexuală

Legislația incriminează mai multe fapte care privesc sau pot avea legătură cu libertatea și integritatea sexuală:

- **Violul**: când autorul, cu părți ale corpului sau cu obiecte, penetrează vaginal, oral sau anal victima, fără voia acesteia (art. 218 Codul penal);

- **Agresiunea sexuală**: când autorul atinge sau mângâie victima în zonele intime, fără voia acesteia (art. 219 Codul penal);

- **Actul sexual cu minor**: când autorul penetrează sexual victima care nu a împlinit vârsta de 16 ani, cu voia acesteia; (art. 220 Codul penal). În perioada realizării ghidului, un proiect de lege se afla la Comisia Juridică a Camerei Deputaților care ar urma să transforme această infracțiune în viol.

¹¹ Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice.

¹² Prostituția copiilor și pornografia infantilă sunt definite de Protocolul facultativ la Convenția cu privire la drepturile copilului, referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă.

- **Incestul:** când raportul sexual are loc cu acord între străbunic-strănepoată, bunic-nepoată, părinte-copil, frate-soră (art. 377 Codul penal);
- **Corupere sexuală a minorilor:** când victima care nu are încă 14 ani este convinsă de autor să îi trimită fotografii nud, îi trimite el materiale pornografice, se uită împreună la reviste sau filme pornografice, comite acte sexuale de față cu minorul, îi cere copilului să se atingă în zone intime sau pe agresor (art. 221 Codul penal);
- **Racolare minorilor în scopuri sexuale:** când autorul propune sau îi trimite un mesaj victimei pentru a se întâlni ca să aibă relații sexuale ori pentru se lăsa fotografiată în ipostaze intime (victimă sub 16 ani), respectiv pentru a se uita la filme pornografice ori a se masturba (victima sub 14 ani) (art. 222 Codul penal);
- **Hărțuirea sexuală:** când autorul cere în mod repetat, în cadrul unei relații de muncă sau al unei relații similare, să întrețină relații intime, dacă aceasta intimidează sau umilește victima (art. 223 Codul penal);
- **Hărțuirea:** când autorul urmărește victima pe stradă, îi supraveghează domiciliul sau locul de muncă, îi dă multe apeluri sau mesaje provocându-i o stare de teamă (art. 208 Codul penal);
- **Proxenetism:** când autorul convinge victima să practice prostituția sau încasează de la aceasta taxă de protecție (art. 213 Codul penal);
- **Traficul de minori:** când autorul recrutează¹³, transportă, transferă, adăpostește sau primește un minor pentru a-l exploata, de exemplu sexual (art. 211 Codul penal);
- **Folosirea serviciilor unei persoane exploatate:** când autorul știe că victima este traficată (de exemplu: sexual) și se folosește de serviciile sale, cum ar fi să o pună la muncă în gospodăria lui (art. 216 Codul penal);
- **Pornografia infantilă:** când autorul accesează site-uri cu imagini sau filme pornografice înfățișând minori, când autorul face o fotografie sau filmuleț cu un minor aflat într-o ipostază sexuală, când autorul le distribuie sau doar le deține în telefonul mobil (art. 374 Codul penal);
- **Amenințarea:** de exemplu, când autorul avertizează victima că o va prinde și o va viola sau că îi va publica pozele intime pe internet (art. 206 Codul penal);
- **Șantajul:** de exemplu, când autorul deține fotografii intime sau compromițătoare cu victima și îi cere acesteia un lucru sau un avantaj ca să nu le publice (art. 207 Codul penal);

---

¹³ Cea mai răspândită metodă de ademenire a victimelor este cunoscută sub denumirea de „loverboy”. Traficul de persoane se mai numește „sclavie modernă”.

- **Violarea vieții private:** de exemplu, atunci când autorul înmânează unei persoane sau distribuie pe internet imagini cu victima aflată în intimitate ori în casa sa, fără voia acesteia (art. 226 Codul penal);
- **Prostituția:** când autorul are relații sexuale contra cost cu persoane atrase din locuri publice (art. 2 pct. 6 din Legea nr. 61/1991¹⁴);
- **Folosirea prostituției infantile:** când autorul întreține relații sexuale cu un minor ce practică prostituția (art. 216¹ din Codul penal);
- **Folosirea abuzivă a funcției în scop sexual:** când un agent public pretinde mită sub forma unui favor sexual; când șeful unei persoane îi cere acest lucru în virtutea autorității sale (art. 299 Codul penal);
- **Ultrajul contra bunelor moravuri:** când autorul expune pe Internet sau distribuie altora imagini intime privind persoane majore; de asemenea, este atunci când autorul, în public, își expune organele genitale, se atinge în aceste zone ori întreține relații intime (art. 375 Codul penal);
- **Zoofilia:** se consideră infracțiuni întreținerea de relații sexuale cu animale (art. 25 alin. 3 lit. d) din Legea nr. 205/2004¹⁵);
- **Nedenunțarea:** când autorul știe de abuzarea sexuală sau traficul unui copil și nu anunță de îndată poliția sau procurorul (art. 266¹ Codul penal).

C • Reglementări generale¹⁶

- Jurnalistul va proteja identitatea minorilor implicați în evenimente cu conotație negativă (accidente, infracțiuni, dispute familiale, sinucideri etc.), inclusiv ca martori. În acest sens, înregistrările video și fotografiile vor fi modificate pentru protejarea identității minorilor.
- Fac excepție situațiile în care interesul public cere ca minorii să fie identificați. De asemenea, fac excepție cazurile în care jurnalistul acționează, cu acordul părinților sau tutorilor, în interesul superior al minorului.

¹⁴ Doar această faptă este contravenție (amenda se aplică de poliție), restul celor enumerate sunt infracțiuni (autorul riscă închisoarea aplicată de judecător).

¹⁵ Legea nr. 205/2004 privind protecția animalelor. Zoofilia a fost incriminată în anul 2022.

¹⁶ Pct. 11, Protecția minorilor, din Codul deontologic unificat, adoptat în anul 2009 de Centrul pentru Jurnalism Independent.

D · Reglementări specifice în programe audio-vizuale¹⁷

- Este interzisă difuzarea oricăror indicii care ar putea duce la identificarea minorului în vârstă de până la 14 ani, în situația în care acesta este victimă a unui abuz sexual sau este acuzat de comiterea unor infracțiuni ori a fost martor la săvârșirea acestora;
- În situația în care minorul în vârstă de până la 14 ani este victimă a altor infracțiuni sau a fost supus unor abuzuri fizice ori psihice, difuzarea de imagini sau declarații este posibilă numai cu acceptul minorului, precum și cu acordul scris al părinților, al altui reprezentant legal ori, după caz, al persoanei în grija căreia se află minorul;
- În situația în care minorul în vârstă de până la 14 ani a fost supus de către părinți ori reprezentanții legali la abuzuri fizice sau psihice, difuzarea de imagini ori declarații este posibilă numai cu acceptul minorului, precum și cu acordul scris al părintelui care nu este presupusul autor al abuzului sau, după caz, al unei autorități responsabile cu protecția minorului;
- Nu pot fi difuzate reconstituiri de infracțiuni, abuzuri sau evenimente dramatice în care sunt folosiți minori;
- Furnizorii de servicii media audiovizuale nu pot difuza interviuri și declarații ale minorului în vârstă de până la 14 ani în legătură cu evenimente dramatice, din comunitate sau din familie, la care acesta a fost martor;
- Furnizorii de servicii media audiovizuale nu pot difuza interviuri și declarații în care minorului îi sunt solicitate păreri referitoare la probleme intime de familie sau care îi depășesc puterea de judecată;
- Minorul cu vârsta cuprinsă între 14 și 16 ani acuzat de comiterea unei infracțiuni sau victimă a unei infracțiuni ori abuzat fizic, psihic sau sexual poate fi prezentat în programele de știri, în emisiuni de dezbateri sau reportaje audiovizuale, cu îndeplinirea cumulativă a următoarelor condiții:
  - existența consimțământului scris al acestuia;
  - existența prealabilă a consimțământului părinților sau al reprezentantului legal, în formă scrisă;
  - asistarea pe parcursul transmisiei sau al înregistrării de către un părinte ori de către reprezentantul legal, respectiv de către avocat în cazul cercetării penale sau arestării. Minorul nu poate fi asistat de către părintele presupus autor al abuzului;
  - eliminarea oricăror elemente care pot conduce la identificarea minorului.

¹⁷ Art. 4-7 din Codul de reglementare a conținutului audiovizual, aprobat prin Decizia CNA nr. 220/2011.

- În cazul minorului cu vârsta de peste 16 ani acuzat de comiterea unei infracțiuni, sunt necesare acordul explicit al acestuia, scris sau înregistrat, și asistarea sa de către avocat în situația în care este cercetat penal, reținut sau arestat;
- În cazul minorului cu vârsta de peste 16 ani care este victimă sau martor la comiterea unor infracțiuni ori care a fost abuzat fizic, psihic sau sexual, sunt necesare:
  - acordul explicit al acestuia, scris sau înregistrat;
  - eliminarea oricăror elemente care pot duce la identificarea minorului, la solicitarea acestuia, a părinților sau a reprezentantului legal.
- Minorul, părinții sau reprezentantul legal trebuie să fie informați cu privire la drepturile lor înainte de filmare sau de înregistrare;
- Participarea minorului în vârstă de până la 14 ani la programe audiovizuale, altele decât evenimentele culturale și competițiile sportive, este posibilă numai cu acceptul acestuia, precum și cu consimțământul scris al părinților sau, după caz, al reprezentantului legal;
- Știrile sau relatările referitoare la acte de violență sau de natură sexuală din instituțiile de învățământ vor fi difuzate numai împreună cu punctul de vedere al conducerii școlii și cu acordul părinților ori al reprezentanților legali ai minorului; face excepție situația în care radiodifuzorul acționează în interesul superior al minorului, fără să fie afectată imaginea publică a acestuia sau dreptul lui la viață intimă, privată și familială;
- Imaginile în care minorii sunt implicați în acte de violență sau de natură implicit sau explicit sexuală, de orice natură, vor fi difuzate numai dacă:
  - reprezintă un interes public justificat;
  - radiodifuzorul acționează în interesul superior al minorilor, având acordul părinților sau al reprezentanților legali ai acestora;
  - radiodifuzorul se asigură că nu este difuzat niciun indiciu care ar putea duce la identificarea minorilor implicați.
- Nu se va comunica adresa paginii de Internet în care sunt postate asemenea imagini și nici nu se va face trimitere la site-uri în care sunt comunicate astfel de adrese.

Resurse pentru jurnaliști

1. Lucrări de specialitate

- Utah Department of Human Services (2022), A Journalist's Guide to Reporting on Child Abuse&Neglect, 2022, la <https://t.ly/i8IK> ;
- Nicola Doring și Roberto Walter (2020), Media Coverage of Child Sexual Abuse: A Framework of Issue-Specific Quality Criteria, Journal of Child Sexual Abuse, 29:4, 393-412, la <https://t.ly/RB-U>;
- Consiliul de Presă din Republica Moldova (2018), „Reflectarea în presă a cazurilor de viol, hărțuire sexuală și acțiuni violente cu caracter sexual. Recomandări pentru jurnaliști”, la <https://t.ly/Eqtuz>;
- Robert J. Sampson și Jojn H. Laub (2005), A life-course view of the development of crimem, The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 602(1), pp. 12–45, la <https://t.ly/HOKU>.

2. Date statistice

- La nivel mondial: www.unicef.org/protection/sexual-violence-against-children;
- Privind minorii din sistemul de protecție al statului: site-ul ANPDCA <https://copii.gov.ro/1/date-statistice-copii-si-adoptii>;
- Privind minorii trimiși în judecată sau victime: site-ul Ministerului Public www.mpublic.ro/ro/content/raport-de-activitate;
- Privind minorii condamnați sau victime: site-ul CSM <https://t.ly/2ykl>;
- Centrul Filia, „Barometrul violenței de gen 2022”: https://t.ly/tE_f;

3. Legislație privind drepturile copilului

3.1. La nivel Națiunilor Unite:

- Convenția ONU cu privire la drepturile copilului ([Legea nr. 18/1990](#));
- Protocol Facultativ referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia Infantilă ([Legea nr. 470/2001](#));
- Comitetul pentru drepturile copilului, [Comentariul general nr. 13 \(2011\)](#) privind dreptul copilului de a fi protejat de orice formă de violență;
- Comitetul pentru drepturile copilului, [Comentariul general nr. 20 \(2016\)](#) cu privire la punerea în aplicare a drepturilor copilului în timpul adolescenței.

3.2. La nivelul Consiliului Europei:

- Convenția de la Lanzarote pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și abuzurilor sexuale ([Legea nr. 252/2010](#));
- Convenția de la Istanbul privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice ([Legea nr. 30/2016](#));
- [Recomandarea \(2023\)2](#) a Comitetului de Miniștri referitoare la drepturile, serviciile și sprijinul acordat victimelor infracțiunilor.

3.3. La nivelul Uniunii Europene:

- [Directiva 2011/93/UE](#) privind combaterea abuzului sexual asupra copiilor, a exploatării sexuale a copiilor și a pornografiei infantile;
- [Directiva 2012/29/UE](#) de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității;
- [Directiva 2011/36/UE](#) privind prevenirea și combaterea traficului de persoane.

3.4. La nivelul României:

- [Codul penal](#);
- [Legea nr. 678/2001](#) privind prevenirea și combaterea traficului de persoane;
- [Legea nr. 211/2004](#) privind unele măsuri pentru asigurarea informării, sprijinirii și protecției victimelor infracțiunilor;
- [Legea nr. 217/2003](#) pentru prevenirea și combaterea violenței domestice;
- [Legea nr. 272/2004](#) privind protecția și promovarea drepturilor copilului;
- [Legea nr. 118/2019](#) privind Registrul național automatizat cu privire la persoanele care au comis infracțiuni sexuale, de exploatare a unor persoane sau asupra minorilor;
- [HG nr. 49/2011](#) pentru aprobarea Metodologiei-cadru privind prevenirea și intervenția în echipă multidisciplinară și în rețea în situațiile de violență asupra copilului și de violență în familie și a Metodologiei de intervenție multidisciplinară și interinstituțională privind copiii exploatați și aflați în situații de risc de exploatare prin muncă, copiii victime ale traficului de persoane, precum și copiii români migranți victime ale altor forme de violență pe teritoriul altor state;
- [Ordin nr. 2.525/2018](#) al M.Muncii privind aprobarea Procedurii pentru intervenția de urgență în cazurile de violență domestică;
- [Ordin comun nr. 2.578/2018](#) al MAI și M.Muncii privind modalitatea de gestionare a cazurilor de violență domestică de către polițiști;
- [HG nr. 88/2023](#) pentru aprobarea Mecanismului național de identificare și referire a victimelor traficului de persoane.

4. Etica jurnalistică

- Îndrumări etice ale UNICEF: www.unicef.org/eca/media/ethical-guidelines;
- *Recomandarea Rec(2003) 13* a CM al CoE privind furnizarea de informații prin intermediul mass-media în legătură cu procesele penale;
- *Rezoluție PACE nr. 1.003/1993* cu privire la etica ziaristica (Hotărârea nr. 25/1994 a Parlamentului);
- Ghid de bune practici privind relația sistemului judiciar cu mass-media (*Hotărârea nr. 197/2019 a CSM*);
- Codul de reglementare a conținutului audiovizual (*Decizia nr. 220/2011 a CNA*);
- Hotărârile CSM nr. *614/2015*, nr. *600/2021* și nr. *998/2022* pentru anonimizarea hotărârilor judecătorești publicate pe rejust.ro sau rolli.ro, precum și a datelor de pe portalul instanțelor.

5. Cazuistica relevantă a CEDO

- Cauza A.Ö. și H.Ö. contra României, cererea nr. 1455/20, *hotărârea* din 3 mai 2022: România este condamnată pentru că organele judiciare au considerat că o fată de 15 ani este cea care l-a provocat pe un bărbat mai în vârstă să aibă relații sexuale;
- Cauza I.C. contra României, cererea nr. 36934/08, *hotărârea* din 24 mai 2016: România a fost condamnată pentru că în cazul unei minore de 14 ani, cu dizabilități mentale, abuzată de mai mulți bărbați, instanța a considerat că fata și-a dat acordul valabil și a sancționat abuzatorii pentru act sexual cu minor, nu viol;
- Cauza M.G.C. contra României, cererea nr. 61495/11, *hotărârea* din 15 martie 2016: România a fost condamnată pentru că organele judiciare au considerat că o minoră de 11 ani care a întreținut relații intime cu vecinii casei în care locuia și-ar fi dat acordul pentru că nu le-a spus părinților;
- Cauza C.A.S. și C.S. contra României, cererea nr. 26692/05, *hotărârea* din 20 martie 2012: România a fost condamnată pentru că a închis o urmărire penală ce a durat mai mulți ani cu privire la un băiat în vârstă de șapte ani ce fusese supus în repetate rânduri la viol din partea unui adult.